

En kartläggning av tillfällig hemtjänst

Hur vanligt är det med tillfällig hemtjänst och hur
ser ersättningen ut till kommunerna som utför den?

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Artikelnummer: 2025-4-9562

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, april 2025

Förord

Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att kartlägga omfattningen av hemtjänst till personer som behöver stöd för att tillfälligt vistas i en annan kommun. Vilken ersättning betalas till kommunerna som utför den tillfälliga hemtjänsten? Hur uppfattar kommunerna att tillämpningen av bestämmelsen om tillfällig hemtjänst fungerar i praktiken? Det är frågeställningar som vi vill ge svar på i rapporten. Rapporten riktar sig till regeringen men även till kommuner och andra aktörer som vill få information om kartläggningen.

Projektledare för uppdraget har varit Ann-Catrin Johansson och Charlotte Fagerstedt. I projektgruppen har även Jesper Dahl medverkat. Enhetschef har varit Eva Wallin.

Socialstyrelsen vill rikta ett stort tack till alla kommuner som har deltagit i kartläggningen.

Björn Eriksson
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	5
Omfattningen av den tillfälliga hemtjänsten	5
Kommunernas uppfattning om hur tillfällig hemtjänst fungerar	5
Ersättningen till vistelsekommunerna för att utföra den tillfälliga hemtjänsten	6
Inledning	7
Uppdraget	7
Tillvägagångssätt	7
Regler om tillfällig vistelse	10
Regler om tillfällig hemtjänst infördes 2011 för vissa målgrupper	10
Omfattningen av den tillfälliga hemtjänsten	13
Vistelsekommuner som utför tillfällig hemtjänst	13
Bosättningskommuner som beställer tillfällig hemtjänst	17
Hur fungerar regelverket i praktiken?	19
Kommunernas uppfattning om regelverket	19
Förslag från kommunerna	25
Ersättningen vid tillfällig hemtjänst	26
En beskrivning av kommunernas ersättningssystem för hemtjänst	26
Exempel på kommuners olika ersättningsmodeller	27
Slutsatser	30
Referenser	31
Bilaga 1. Metod – enkät	32
Bilaga 2. Enkätresultat	34
Bilaga 3. SKR:s enkät om kommunernas ersättningssystem	40
Bilaga 4. SKR:s kartläggning av tillfällig hemtjänst	42
Bilaga 5. Frågeformulär enkät	43
Bilaga 6. Frågeformulär intervju	47

Sammanfattning

Socialstyrelsen har på uppdrag av regeringen kartlagt omfattningen av den hemtjänst som utförs till personer som behöver stöd för att tillfälligt vistas i en annan kommun. I uppdraget ingick också att kartlägga den ekonomiska ersättning som betalas mellan kommunerna för att hemtjänsten ska utföras. Resultaten bygger på en enkätundersökning och en intervjuundersökning.

Omfattningen av den tillfälliga hemtjänsten

Det är många kommuner i Sverige som utför tillfällig hemtjänst. Men det är ett mindre antal som utför tillfällig hemtjänst åt många personer. Mest tillfällig hemtjänst utförs under sommarmånaderna.

Av de 186 kommuner som svarade på enkäten var det 155 som utförde tillfällig hemtjänst under perioden oktober 2023 till september 2024. 146 av kommunerna kunde också uppge hur många personer som fick hemtjänstinsatser:

- 59 procent (86) av kommunerna utförde tillfällig hemtjänst åt 1–5 personer.
- 28 procent (41) utförde tillfällig hemtjänst åt 6–20 personer.
- 12 procent (19) utförde tillfällig hemtjänst åt 21–104 personer.

Kommunernas uppfattning om hur tillfällig hemtjänst fungerar

Det är främst kommuner som utför mycket tillfällig hemtjänst som är kritiska till regelverket. Synpunkterna handlar bland annat om att

- det saknas tid för att förbereda hemtjänsten
- det kan bli långa resor för hemtjänstpersonalen
- de tillfälliga bostäderna kan vara otillgängliga.

Flera upplever att de får beställningarna för sent för att kunna planera hemtjänstinsatserna, och har därför satt upp egna tidsgränser för hur lång tid i förväg som de behöver beställningen från bosättningskommunen. Men de menar också att själva beställningen av hemtjänst inte alltid är anpassad till förutsättningarna i den tillfälliga bostaden. I många fall gäller det fritidshus som ligger avskilt och håller lägre standard än normalt. Det medför längre restider för hemtjänstpersonalen, men också att hemtjänstinsatserna tar längre tid att utföra när bostäderna inte är anpassade för personer med omsorgsbehov.

Ersättningen till vistelsekommunerna för att utföra den tillfälliga hemtjänsten

Vistelsekommunens ersättning för att utföra hemtjänstinsatserna ska bygga på bosättningskommunens ersättning för motsvarande insats, enligt bestämmelsen om tillfällig hemtjänst. Samtliga kommuner i landet har ersättningssystem och ersättningsnivåer för hemtjänsten som utgår från de lokala förutsättningarna, så ersättningen till vistelsekommunen varierar beroende på hemtjänsttagarens bosättningskommun. De kommuner som utför tillfällig hemtjänst åt flera bosättningskommuner behöver därför förhålla sig till olika system och ersättningsnivåer när de ska fakturera för utförda insatser.

En kartläggning från Sveriges Kommuner och Regioner visar att timersättningen för hemtjänst varierar från 340–650 kronor (2024). Vad den ersättningen ska täcka skiljer sig åt mellan kommunerna.

Resultatet från enkäten visar att 28 procent av kommunerna som utför tillfällig hemtjänst får kostnader som ersättningen från bosättningskommunerna inte täcker. De ökade kostnaderna beror främst på

- resor i samband med utförandet av hemtjänsten
- rekrytering av extra personal eller arbetad övertid
- arbetsmiljö/otillgängliga bostäder.

Det förekommer att bosättningskommuner betalar en högre ersättning när hemtjänsten har långa eller kostsamma resor. Vistelsekommunerna är dock beroende av bosättningskommunernas uppfattning i frågan eftersom det är de som avgör vilka ersättningar som är rimliga.

Inledning

I det här inledande kapitlet beskrivs uppdraget, genomförandet och regelverket för tillfällig hemtjänst.

Uppdraget

Socialstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att kartlägga kommunernas tillämpning av bestämmelsen i 2 a kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, som rör vistelsekommunens rätt till ersättning för att verkställa bosättningskommunens beslut om hemtjänst. Socialstyrelsen ska enligt uppdraget kartlägga:

- omfattningen av den hemtjänst som verkställs i vistelsekommunerna
- utformningen av kommunernas ersättningssystem för utförandet av hemtjänstinsatser
- de ersättningsnivåer som förekommer.

Vidare ska Socialstyrelsen undersöka kommunernas uppfattning om hur tillämpningen av bestämmelsen fungerar i praktiken.¹

Begrepp som används i rapporten

I rapporten används begreppet *tillfälliga hemtjänsttagare* för de personer som har beslut om hemtjänst i sin *bosättningskommun*, men som får *tillfälliga hemtjänstinsatser* utförda i den så kallade *vistelsekommunen*.

Tillvägagångssätt

För att genomföra kartläggningen har vi samlat in kunskap på olika sätt. I uppdraget har vi haft dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Nedan finns en kort sammanfattning av det material som har samlats in. För mer information, se bilaga 1.

Enkät

Under perioden 27 november 2024–17 januari 2025 fick samtliga kommuner möjlighet att svara på Socialstyrelsens enkät om tillfällig hemtjänst. Frågorna handlade om hur många personer som kommunerna utfört hemtjänst åt på uppdrag av en annan kommun, och med hur många timmar.

¹ Uppdrag att kartlägga ersättningen för verkställighetskostnader för hemtjänst i vistelsekommuner. S2024/01214 (delvis).

Det är uppgifter som inte finns i Socialstyrelsens register över socialtjänstinsatser till äldre och personer med funktionsnedsättning.

Vidare frågade vi om ersättningen täcker kommunernas kostnader och hur regelverket om tillfällig hemtjänst upplevs. Av 290 kommuner svarade 186 kommuner, vilket ger en svarsfrekvens på 64 procent.

Intervjuer

Inför arbetet med enkäten intervjuades 3 kommuner som i hög grad utför eller beställer tillfällig hemtjänst. Intervjuerna genomfördes digitalt under september–oktober 2024. I intervjuerna berättade kommunerna både om sina erfarenheter av att beställa tillfällig hemtjänst och att utföra hemtjänst på uppdrag av en annan kommun.

Ytterligare intervjuer genomfördes digitalt med 9 kommuner under februari 2025, för att få en bild av hur ersättningsystemen kan skilja sig åt mellan vistelse- och bosättningskommuner. I enkäten kunde kommunerna anmäla sitt intresse för intervju. Samtliga 9 kommuner som sedan valdes ut för intervju utför eller beställer tillfällig hemtjänst i stor utsträckning. För att få en spridning mellan kommunerna tog vi också hänsyn till kommunstorlek, geografisk placering och utformningen av kommunernas ersättningssystem för hemtjänsten.

Från varje kommun deltog 2–4 personer med olika befattningar: chefer inom äldreomsorg (äldreomsorgschefer, myndighetschefer, avdelningschefer och enhetschefer) samt biståndshandläggare, avgiftshandläggare och ekonomer.

Kartläggningar genomförda av SKR

SKR:s enkät om kommunernas ersättningssystem

SKR gör varje år en enkätundersökning om ersättningsprinciper och ersättningsnivåer i kommunernas hemtjänst [1]. År 2024 besvarade 80 procent av kommunerna enkäten. Resultaten är ett av underlagen till denna rapport, se bilaga 3.

SKR:s enkät om tillfällig hemtjänstvistelse

SKR genomförde en enkätundersökning i 40 kommuner under mars och april 2024 för att kartlägga hur de påverkas av sommargäster med behov av hemtjänst [2]. Målgruppen för enkäten var ansvariga chefer för biståndsutövning eller motsvarande inom hemtjänsten. Svarsfrekvensen var 90 procent (36 kommuner). Socialstyrelsen har tagit del av de resultat som samlades in. Se bilaga 4.

Avgränsningar

Vi har inte kartlagt hur många kommuner som utför kommunal hälso- och sjukvård i samband med tillfällig vistelse, eftersom kommunal hälso- och sjukvård inte ingår i bestämmelsen om tillfällig hemtjänst. SKR:s kartläggning visar dock att det är många kommuner som utför kommunal hemsjukvård till tillfälliga hemtjänstagare [2].

Regler om tillfällig vistelse

Det är kommunen där personen är bosatt som ansvarar för stöd och hjälp som personen kan behöva. Men när någon behöver stöd och hjälp under en kortare tid för att kunna vistas i en annan kommun kan bosättningskommunen begära att vistelsekommunen utför det stödet. I detta kapitel beskrivs regelverket för tillfällig vistelse.

Regler om tillfällig hemtjänst infördes 2011 för vissa målgrupper

Huvudregeln är att bosättningskommunen ansvarar för stöd och hjälp som en person kan behöva. Den kommun där personen vistas tillfälligt har endast ansvar för stöd och hjälp i akuta situationer.²

År 2011 kom nya regler som underlättar för dem som behöver insatser för att tillfälligt kunna vistas i en annan kommun än sin bosättningskommun.³ I korthet innebär reglerna att vistelsekommunen är skyldig att ge stöd och hjälp till en individ om bosättningskommunen begär det. Regelverket gäller personer som behöver insatser till följd av

- hög ålder
- funktionsnedsättning
- allvarlig sjukdom.

Syftet med de nya reglerna var att förtydliga ansvarsfördelningen mellan kommunerna, och därigenom undvika tvister. Men även att stärka den enskildes rättssäkerhet.⁴

När de nya reglerna infördes tog Socialstyrelsen fram ett meddelandeblad som beskriver bestämmelserna [3]. Delar av meddelandebladet presenteras nedan.

Vistelser upp till sex månader

Med kortare tid avses semesterresor och andra kortare vistelser upp till sex månader. Tillfälliga vistelser kan vara längre än sex månader, men i sådana fall kan bosättningskommunen inte begära att vistelsekommunen ska bistå med utredning och verkställighet. Det är då i stället bosättningskommunen som själv får svara för detta.⁵

² 2 a kap. 2 och 3 §§ SoL.

³ 2 a kap. 6 och 7 §§ SoL.

⁴ Prop. 2010/11:49 Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun, s. 32–33.

⁵ Prop. 2010/11:49, s. 50–51, 87–88.

Bistå med utredning och verkställa beslut

Vistelsekommunen ska på begäran ”bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp”.⁶ I förarbetena framgår att personen kan behöva helt eller delvis andra insatser i till exempel sommarstugan än i sitt ordinarie boende. Dessutom kan insatser behöva anpassas till omgivningen och miljön där de ska utföras.⁷

”Vistelsekommunen ska också verkställa ett beslut om bosättningskommunen begär det”.⁸ I förarbetena framhåller regeringen vikten av att den kommun som beslutar om insatser i en annan kommun under utredningen samverkar med den kommun som ska tillhandahålla insatserna. Vistelsekommunen kan välja att själv utföra insatsen eller genom avtal låta någon annan utföra den. Vistelsekommunen svarar för kvaliteten i insatsen som utförs och för att verksamheten uppfyller de ytterligare krav som finns.⁹

Ersättning mellan kommuner

”Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa ett beslut som bosättningskommunen fattat”.¹⁰ Ersättningen ska betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insats. I förarbetena framgår att den enskilde i de flesta fall bör kunna ta med sig sitt beslut och den kostnad som beslutet innebär för till exempel hemtjänsten i bosättningskommunen till vistelsekommunen, och att det bör leda till mindre administration för båda kommunerna. Någon möjlighet att överklaga ersättningsbeslutet finns inte. Den hjälp med utredningen som bosättningskommunen kan begära bedömdes, enligt regeringen, inte bli så omfattande utan bör ses som en del i samverkan mellan kommuner varför någon ersättning för utredningen inte föreslogs.¹¹

Socialstyrelsens utvärdering 2014

Socialstyrelsen följde 2014 upp och utvärderade konsekvenserna av den ändrade ansvarsfördelningen mellan kommunerna. Utvärderingen visade bland annat att:

⁶ 2 a kap. 6 § 1 SoL

⁷ Prop. 2010/11:49, s. 49–50

⁸ 2 a kap. 6 § 2 SoL

⁹ Prop. 2010/11:49, s. 48–51, 87–88

¹⁰ 2 a kap. 7 § SoL

¹¹ Prop. 2010/2011:49, s. 53, 55–56, 88

- de nya reglerna om ansvarsfördelning mellan kommunerna uppfattades som tydliga och som mer rättvisa än tidigare då hela ansvaret låg på vistelsekommunen
- dialogen mellan kommunerna hade förbättrats
- kommunerna upplevde att hemtjänsttagarna var nöjda med stödet och servicen som de fick i vistelsekommunen
- rättssäkerheten hade stärkts för personer som ansöker om hemtjänst inför en tillfällig vistelse
- bosättningskommunernas ersättning inte alltid täckte vistelsekommunens kostnader för att verkställa insatserna, och ersättningssystemet uppfattades som administrativt krångligt.

I Socialstyrelsen utvärdering framförde vistelsekommunerna att de vill få ersättning för alla sina kostnader:

Företrädarna för semesterkommunerna menar att det är rimligt att alla kostnader blir ersatta, även de delar som avser handläggning och administration. Flera företrädare för semesterkommunerna anser att det vore enklast om semesterkommunens ersättningssystem tillämpades. Flera företrädare för bosättningskommunerna tar upp frågan om riksnorm och menar att det skulle vara en fördel om en sådan infördes. [...] Samtidigt är vissa skeptiska till en riksnorm då det skulle innebära att bosättningskommunerna riskerar att tappa greppet om den egna kommunens ekonomi när andra taxor och ersättningssystem ska tillämpas.¹²

Socialstyrelsens bedömning 2014 var dock att de uppgifter och synpunkter som framkom inom ramen för uppdraget inte gav tillräckligt underlag till förslag om en riksnorm eller ett annat system för ersättningen mellan kommunerna [4].

¹² Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun, Socialstyrelsen 2014, sid 64.

Omfattningen av den tillfälliga hemtjänsten

Det är många kommuner som både beställer och utför tillfällig hemtjänst, men det varierar hur mycket. I detta kapitel presenteras omfattningen av den tillfälliga hemtjänsten utifrån kommunernas enkätsvar.

Vistelsekommuner som utför tillfällig hemtjänst

Socialstyrelsens kartläggning visar att 155 av de 186 kommuner som svarade på enkäten utfört tillfällig hemtjänst på uppdrag av en annan kommun någon gång under en tolv månaders period (1 oktober 2023–30 september 2024).

Totalt handlar det om 1 509 personer som under perioden fick tillfälliga hemtjänstinsatser, varav 104 personer var under 65 år. Majoriteten av de som fick tillfällig hemtjänst hade också beslut om trygghetslarm, se tabell 1. Den 31 oktober 2024 var det cirka 154 000 personer som hade beslut om hemtjänst i ordinärt boende.¹³

Tabell 1. Vistelsekommuner som utförde tillfällig hemtjänst, oktober 2023 – september 2024

Antal kommuner som utfört tillfällig hemtjänst	Antal personer som fått tillfällig hemtjänst (alla åldrar) Uppgifter från 146 kommuner	Varav antal personer under 65 år Uppgifter från 130 kommuner	Varav antal personer med beslut om trygghetslarm Uppgifter från 127 kommuner	Antal hemtjänsttimmar Uppgifter från 127 kommuner
155	1 509	104	1 017	58 190

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Ett fåtal kommuner hade utfört tillfällig hemtjänst åt mer än 40 personer, det vanligaste var 1–5 personer, se tabell 2 och figur 1.

¹³ Statistik om socialtjänstinsatser till äldre 2024, Socialstyrelsen. Art.nr: 2025-4-9534

Tabell 2. Antal personer som kommunerna utförde tillfällig hemtjänst åt, oktober 2023 – september 2024

Antal och andel (%) kommuner	Antal personer som kommunerna utfört tillfällig hemtjänst åt
86 (59)	1–5
23 (16)	6–10
18 (12)	11–20
5 (3)	21–30
5 (3)	31–40
9 (6)	41–104
146 (99) *	Totalt

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

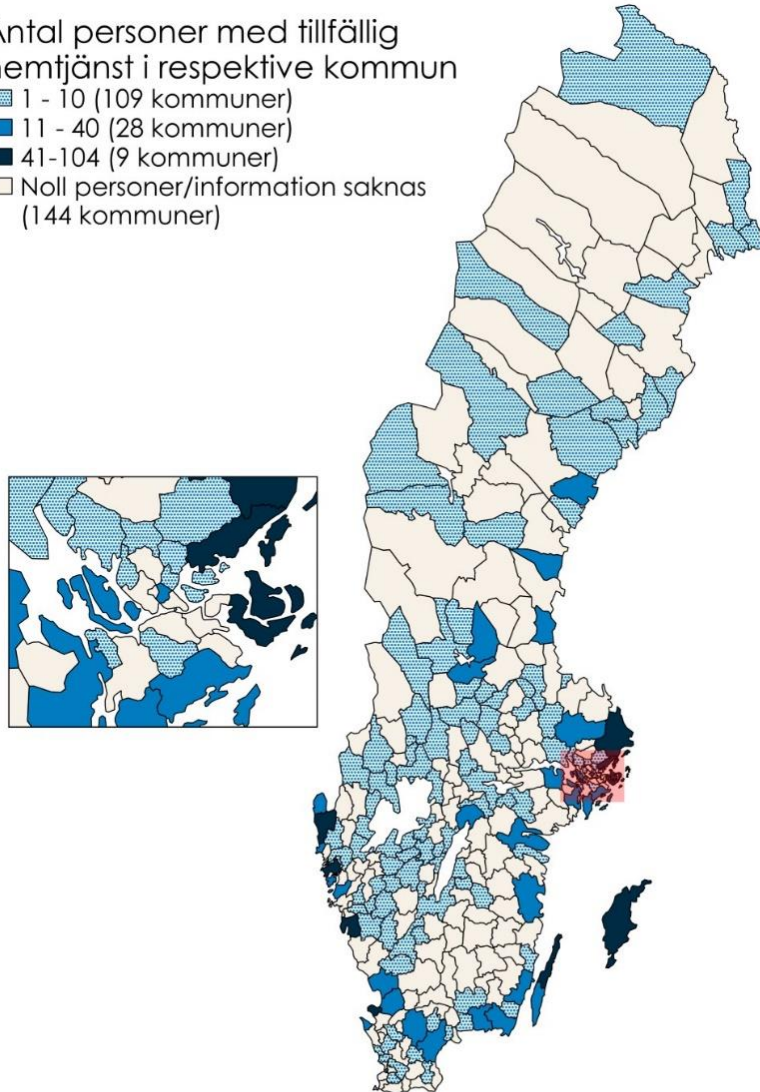
*Summan avviker från 100 procent på grund av avrundningar.

Figur 1 ger en översiktlig bild över vilka av de svarande kommunerna som utför tillfällig hemtjänst, och åt hur många personer.

Figur 1. Antal personer som vistelsekommunerna utförde tillfällig hemtjänst åt, oktober 2023 – september 2024, n=1 509

Antal personer med tillfällig hemtjänst i respektive kommun

- 1 - 10 (109 kommuner)
- 11 - 40 (28 kommuner)
- 41-104 (9 kommuner)
- Noll personer/information saknas (144 kommuner)

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Antalet hemtjänsttagare ökar främst under sommaren

Under sommarmånaderna utförs mest tillfällig hemtjänst. Tabell 3 visar antal tillfälliga hemtjänsttagare och hur många hemtjänsttimmar som personerna hade under juni–augusti 2024. Eftersom en person kan ha hemtjänst under flera månader, så kan de i tabell 3 ingå i statistiken för samtliga sommarmånader.

Tabell 3. Antal personer med tillfällig hemtjänst och antal hemtjänsttimmar under juni 2024 – augusti 2024.¹⁴

Månad	Antal personer	Antal hemtjänsttimmar
Juni	651	10 318
Juli	805	16 882
Augusti	707	11 859

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Under årets övriga månader, september–maj, var antalet personer med tillfällig hemtjänst cirka 75–321 per månad. Antalet hemtjänsttimmar var cirka 1 000–5 200 per månad.

Flest personer får tillfällig hemtjänst i juli

Juli är den månad då flest personer får tillfällig hemtjänst. Vi har räknat ut den procentuella ökningen genom att jämföra antalet tillfälliga hemtjänsttagare med antalet personer som var registrerade i Socialtjänstregistret under samma period, se tabell 4.

Tabell 4. Den procentuella ökningen av hemtjänsttagare i kommuner som utförde tillfällig hemtjänst under juli 2024, n=136

Antal och andel (%) kommuner	Ökningen av andelen personer med hemtjänst (%)
52 (38)	<1 %
72 (53)	1–4 %
9 (7)	5–10 %
3 (2)	11–13 %

Källor: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst. Registret över socialtjänstinsatser till äldre och personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen.

Kommunerna har olika förutsättningar för att verkställa tillfällig hemtjänst, och därför är det svårt att värdera vilka resursmässiga utmaningar som ökningen innebär för de olika kommunerna.

Tabell 5 visar de 12 kommuner där andelen personer med hemtjänst ökade med 5–13 procent.

¹⁴För juni, juli och augusti 2024 kunde 135, 136 respektive 135 kommuner uppge antalet personer som de utfört tillfällig hemtjänst åt, och 116, 117 respektive 118 kommuner kunde uppge antalet hemtjänsttimmar.

Tabell 5. Kommuner där andelen hemtjänsttagare ökade med 5 procent eller mer under juli 2024

Kommun	Antal invånare, 2024	Antal personer med hemtjänst enligt Sol-registret	Antal personer med tillfällig hemtjänst	Ökningen (%) av hemtjänsttagare under juli
Borgholm	10 748	275	35	13 %
Sotenäs	9 052	221	27	12 %
Tanum	12 865	197	23	12 %
Värmdö	46 637	503	40	8 %
Båstad	15 912	313	25	8 %
Kramfors	17 631	399	28	7 %
Strömstad	13 476	197	14	7 %
Mullsjö	7 577	53	3	6 %
Mörbylånga	16 144	354	23	6 %
Orust	15 333	308	19	6 %
Ljusnarsberg	4 369	98	5	5 %
Ydre	3 626	82	4	5 %

Källor: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst. Registret över socialtjänstinsatser till äldre och personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen. Befolkningsstatistik, Statistiska centralbyrån (SCB).

Bosättningskommuner som beställer tillfällig hemtjänst

Kartläggningen innefattar också kommuner som beställer hemtjänst från andra kommuner. Enkätresultatet visar att 116 kommuner beställde tillfällig hemtjänst åt 1 114 personer från andra kommuner under den aktuella perioden, och 448 personer hade också beslut om trygghetslarm, se tabell 6. Vistelsekommunerna som svarat på enkäten uppger att de utförde hemtjänst åt 1 509 personer.

Tabell 6. Bosättningskommuner som beställde tillfällig hemtjänst, oktober 2023 – september 2024

Antal kommuner som beställt tillfällig hemtjänst	Antal personer som fått tillfällig hemtjänst (alla åldrar) Uppgifter från 98 kommuner	Varav antal personer under 65 år Uppgifter från 77 kommuner	Varav antal personer med beslut om trygghetslarm Uppgifter från 81 kommuner
116	1 114	48	448

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Kommunerna beställde tillfällig hemtjänst åt 1–350 personer, se tabell 7. Antalet var störst för Stockholms stad.

Tabell 7. Antal personer som kommunerna beställde tillfällig hemtjänst åt från en annan kommun, oktober 2023 – september 2024

Antal och andel (%) kommuner	Antal personer med tillfällig hemtjänst
66 (67)	1–5
10 (10)	6–10
11 (11)	11–20
3 (3)	21–30
3 (3)	31–40
5 (5)	41–350
98 (99) *	Totalt

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

*Summan avviker från 100 procent på grund av avrundningar.

Hur fungerar regelverket i praktiken?

Det är främst kommuner som utför mycket tillfällig hemtjänst som är kritiska till regelverket. Det handlar bland annat om att det saknas tid för att förbereda hemtjänsten, att det blir långa resor för hemtjänstpersonalen och att de tillfälliga bostäderna kan vara otillgängliga. I detta kapitel redovisas hur kommunerna upplever att den tillfälliga hemtjänsten fungerar.

Kommunernas uppfattning om regelverket

Kommunerna fick i enkäten ange hur de anser att regelverket för tillfällig hemtjänst fungerar och efterlevs, nästan lika många var positiva som negativa.¹⁵ Överlag är kommuner som utför lite tillfällig hemtjänst mer positiva i sina enkätsvar.

Exempel på kommentarer från 2 kommuner som upplever att regelverket fungerar bra:

Vi har tillfällig hemtjänst i så liten omfattning, det fungerar bra.

Vi upplever inte att det har varit några problem med regelverket. Det fungerar bra och man hjälps åt mellan kommuner.

Nedan är en sammanställning av vad som kan vara problematiskt för kommunerna som ska utföra den tillfälliga hemtjänsten. Synpunkterna kommer från både enkätsvar och intervjuer.

En del vistelsekommuner får ökade kostnader

Många kommuner tycker att ersättningen är problematisk. De flesta kunde dock inte bedöma hur kommunens kostnader påverkas av tillfällig hemtjänst. Även en del av de kommuner som tar emot många tillfälliga hemtjänsttagare kunde inte bedöma detta.

¹⁵ I enkäten var det 134 kommuner som svarade på frågan *Beskriv hur er kommun anser att regelverket kring tillfällig hemtjänst fungerar och efterlevs?*

Tabell 8. Hur kommunernas nettokostnader för hemtjänsten påverkades på grund av tillfälliga hemtjänsttagare, oktober 2023 – september 2024

	Antal och andel (%) kommuner
Kan inte bedöma	62 (41)
Kostnaden var i stort oförändrad (med i stort oförändrad kostnad avses en förändring som ligger inom intervallet +/- 2 procent)	45 (30)
Kostnaden ökade	42 (28)
Kostnaden minskade	1 (1)
Totalt	150

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Både kommuner med få och kommuner med många tillfälliga hemtjänsttagare, svarade i enkäten att de får ökade kostnader. Tabell 9 visar vilka faktorer som ökade kommunernas kostnader.

Tabell 9. Kostnader som inte täcks av ersättningen från bosättningskommunen, n=42

Kostnader som inte täcks*	Antal och andel (%) kommuner
Kostnader för resor i samband med utförandet av hemtjänsten	33 (79)
Kostnader för att rekrytera extra personal	31 (74)
Kostnader på grund av arbetsmiljö/otillgängliga bostäder (exempelvis behov av dubbelbemanning på grund av otillgängliga badrum)	27 (64)
Kostnader för personalens arbetade övertid	24 (57)
Kostnader i samband med att vi bistår med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp	11 (26)
Annat	11 (26)

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

* Flera svarsalternativ kunde anges.

För svarsalternativet ”annat” uppgav kommunerna bland annat:

- administration och overheadkostnader
- tid för larmutryckningar
- ersättning för förlorad eller skadad utrustning
- kostnader för att använda fordon
- högre timkostnad än i bosättningskommunen

- kostnader för att utföra hemsjukvård.

Ersättning vid resor

Vistelsekommunerna får inte ersättning för vissa kostnader för resor. I kust- och skärgårdskommuner kan hemtjänstpersonalen behöva anpassa sig efter färjetrafiken och då kan det bli väntetider som de inte får ersättning för. Om det inte finns någon reguljär färjetrafik kan personalen behöva ta båttaxi. En vistelsekommun berättar att den faktiska timkostnaden för hemtjänst kan bli flera tusen kronor när de behöver använda båttaxi.

En kommun skriver i enkäten:

Reglerna kring ersättning blir felaktigt utifrån att man oftast vistas i skärgården där det både är svårare och mer kostsamt att utföra insatser.

En annan kommun skriver:

Vi är en kommun med långa avstånd. Våra resor i hemtjänsten ökar och därmed ökar kostnaderna för personaltid och bilkostnader.

En vistelsekommun upplever att bosättningskommunerna inte vet vad det innebär att utföra hemtjänst på en ö som saknar fast förbindelse. Exempelvis går det inte att utföra flera korta besök under en dag även om personen har beslut om det i sin ordinarie bostad. En annan vistelsekommun berättar att när beställningen är 30 minuters hemtjänst får de endast ersättning för den tiden, samtidigt kan flera timmars restid tillkomma. Själva utförandet kan också ta längre tid om det är trånga utrymmen i den tillfälliga bostaden. Om hemtjänstpersonalen exempelvis behöver göra långa resor anser flera vistelsekommuner att restid behöver ingå i beställningen från bosättningskommunen.

De intervjuade vistelsekommunerna lyfter att de inte har rätt att kräva ersättning för resor, men några försöker ändå få bosättningskommunerna att betala för transportkostnaderna eller den extra tid det tar att utföra hemtjänsten vid långa resor. Vissa bosättningskommuner betalar, och andra inte.

Även en bosättningskommun lyfter i intervjun att det är problematiskt att lagen inte tydligt reglerar extra kostnader som uppstår i samband med utförandet av tillfällig hemtjänst.

Ersättning för trygghetslarm

Enkätsvaren visar att majoriteten av personerna med tillfällig vistelse också har trygghetslarm. Det skiljer sig åt mellan kommunerna hur trygghetslarm ersätts; det kan handla om ersättning för installation, utryckningskostnader

eller en fast månadsersättning. En del kommuner ersätter hela kostnaden för trygghetslarm medan andra inte ger vistelsekommunerna någon ersättning för detta.

Tillräcklig framförhållning för att förbereda den tillfälliga hemtjänsten

Av socialtjänstlagen framgår att skyldigheten för vistelsekommunen att direkt ge en insats bara gäller vid akuta situationer.¹⁶ Om det gäller behov som kan förutses en tid innan behovet uppstår behöver bosättningskommunen planera för vistelsen, tillsammans med vistelsekommunen, i så pass god tid att insatsen kan genomföras på ett bra sätt.

Flera vistelsekommuner menar dock att de inte får beställningarna i tillräcklig god tid för att kunna planera hemtjänsten. Det handlar både om att beställningen kommer sent och om att beställningen om förlängd vistelse kommer sent. I enkäten uppgav 35 procent av kommunerna (52 kommuner) att de har skriftliga anvisningar på sin webbplats hur långt i förväg de vill ha beställningen om verkställighet av hemtjänst från bosättningskommunen. I de flesta fall handlar det om 2–4 veckor, men tre kommuner vill ha beställningen 6–8 veckor i förväg.

En kommun skriver i enkäten:

Det är problematiskt att vi så sent får veta att någon ska komma. Vi har ingen rimlig chans att planera för bemanningen vilket påverkar ekonomin och arbetsmiljön för personalen. Överbemannar vi har vi kostnader som vi inte kan hämta hem och underbemannar vi blir det övertid och stress för personalen samt nerkortade insatser för många brukare vilket gör att vi inte fullt ut uppfyller vårt grundkrav. Efterlevnaden har blivit bättre men vi får ändå då och då frågan om att ta emot någon tillfällig vistelse med kortare varsel än tre veckor.

En bosättningskommun berättar att hemtjänsttagare inte alltid ansöker om tillfällig hemtjänst i så god tid så att de kan följa vistelsekommunens tidsgräns. En annan bosättningskommun berättar att deras erfarenhet är att de flesta hemtjänsttagare hör av sig i maj månad för att planera sin sommarvistelse. Det finns förståelse för att de som tar emot många tillfälliga hemtjänsttagare har satt upp tidsgränser för när de behöver beställningen, men kommunen berättar att de flesta vistelsekommuner ändå kan hantera kortare varsel.

¹⁶ 2 a kap. 2 § SoL

Hemtjänstbesluten är inte anpassade efter förutsättningarna i den tillfälliga bostaden

Den tillfälliga bostaden är inte alltid tillgänglighetsanpassad. Det leder till en sämre arbetsmiljö för hemtjänstpersonalen, och det krävs mer tid och ibland mer personal för att utföra insatserna.

En kommun skriver:

Det kan även vara så att det inte finns vatten eller toalett, i bostaden som de bor i men det tas ingen hänsyn till det utan då får vi som mottagande kommun hitta på lösningar i hur vi ska hantera situationen. När jag ber handläggaren att se över beslutet och fatta beslut på insatser som motsvarar sommarstugans tillgänglighet samt funktion så uppfattar jag inte att handläggarna i storstäderna förstår vad det är jag menar.

En annan kommun skriver:

[...] arbetsmiljömässigt är det utmanande då ingen besöker bostaden innan beslut fattas.

I enkäten fick vistelsekommunerna ange hur vanligt det är att bosättningskommunen ber om hjälp med den utredning som de behöver göra för att pröva personens behov av stöd och hjälp i den tillfälliga bostaden. 63 procent av kommunerna svarade att det aldrig görs, se tabell 10.

Tabell 10. Vistelsekommuner som uppger att bosättningskommunen efterfrågar hjälp vid utredningen, n=150

	Antal och andel (%)
Ja, alltid	11 (7)
Ja, i vissa fall	44 (29)
Nej, aldrig	95 (63)
	150 (100)

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Vistelsekommunerna ska bistå med utredningen om bosättningskommunen begär det. Men en vistelsekommun berättar att de har fyra biståndshandläggare och 50 tillfälliga hemtjänsttagare, och att de inte skulle ha möjlighet att bistå med alla utredningar om bosättningskommunerna hade velat det. Kommunen tycker att vistelsekommunen borde få ersättning i de fall biståndshandläggaren utreder förutsättningarna för hemtjänst i den tillfälliga bostaden.

En bosättningskommun berättar att när en hemtjänsttagare vill ha tillfällig hemtjänst stämmer de av vilka insatser som behövs i den tillfälliga bostaden.

De ställer dock inte frågor om bostadens utformning utan frågor om personen behöver något annat stöd eller om anhöriga kommer att utföra delar av stödet. Bosättningskommunen berättar att man noga informerar om att personen är ansvarig för att ta med sina eventuella hjälpmedel. En annan bosättningskommun berättar att behoven i den tillfälliga bostaden kan avvika från de vanliga, men att nya behov också kan uppkomma under själva vistelsen.

Saknas ett enhetligt sätt för att beställa hemtjänst

Kommunernas beslut om hemtjänst utformas på olika sätt och det kan därför vara svårt för vistelsekommunen att tolka bosättningskommunens beställning. Det kan också variera vilken typ av stöd och service som erbjuds mellan kommunerna, exempelvis när det gäller matdistribution.

Det saknas en enkel metod för att beställa hemtjänst från andra kommuner. I en del fall behöver beställningar om tillfällig hemtjänst skickas med fax eller postas, vilket upplevs som osmidigt. Vistelsekommunerna har också olika rutiner för om bosättningskommunen ska kontakta en biståndshandläggare eller en utförare. Flera av de vistelsekommuner som tar emot många hemtjänsttagare har skapat e-tjänster för att underlätta beställningen.

En kommun skriver

Vår upplevelse är att det fungerar bättre efter att vi tagit fram en tydligare hemsida med vår e-tjänst gällande tillfällig vistelse. Där det finns mer information kring tillfällig vistelse som vi kan hänvisa andra kommuner till att ta del av, detta har gjort att regelverket efterlevs på ett bättre sätt.

Ibland behöver vistelsekommunerna neka hemtjänsttagare

16 procent av kommunerna (24 kommuner) har fått en beställning om hemtjänst som de helt eller delvis inte kunnat verkställa. Skälet kan bland annat vara att

- beställning om tillfällig hemtjänst har kommit för tätt inpå för att kommunen ska hinna verkställa den
- hemtjänsttagarna har för stora vårdbehov eller saknar hjälpmedel i den tillfälliga bostaden
- vistelsekommunen har personalbrist
- det saknas förbindelse till den tillfälliga bostaden.

En vistelsekommun berättar att de varje år nekar några personer på grund av att de inte kan säkerställa arbetsmiljön för hemtjänstpersonalen. Det kan handla om personer som i vanliga fall bor på särskilt boende eller är i livets slutskede, samtidigt som den tillfälliga bostaden exempelvis saknar duschutrymme, toalett eller hjälpmedel. Kommunen lyfter att bosättningskommunerna behöver göra en mer noggrann utredning om den enskildes behov och förutsättningarna i den tillfälliga bostaden.

Vistelsens längd blir ibland längre än planerat

Tillfälliga hemtjänsttagare önskar ibland förlänga sin vistelse eller vill stanna längre än 6 månader.

En kommun skriver:

Relativt vanligt med personer som vistas längre än endast "tillfälligt" i en annan kommun och önskar förlänga vistelsen om och om igen. Där blir det en fråga hur länge vi tycker detta är skäligt och inte. Det blir också en fråga om när personen inte är rätt folkbokförd länge.

En annan kommun skriver:

Ofta förväntas vi förlänga beslut med kort varsel och förfrågningarna kommer i första hand från anhöriga, beslut kommer i efterhand vilket gör att det är svårt att planera insatser.

En vistelsekommun berättar att när personer har tillfällig hemtjänst i flera månader blir det extra kännbart när ersättningen inte täcker de kostnader som uppstår. En kommun lyfter också att 6 månader är en lång tid för att "tillfälligt vistas" i en kommun.

Förslag från kommunerna

I enkäten och i intervjuerna har några kommuner lämnat förslag på förändringar av regelverket. Av dessa vill några se regler för hur lång tid i förväg en begäran om verkställighet ska skickas till vistelsekommunen. Några föreslår också en förändring av ersättningssystemet: antingen att ersättningen följer vistelsekommunens ersättningsmodell eller att vistelsekommunen får ersättning för sina merkostnader i samband med utförandet, exempelvis för restid.

Ersättningen vid tillfällig hemtjänst

Kommunernas ersättningsmodeller för hemtjänst är utformade efter lokala förutsättningar. Därför varierar ersättningen till vistelsekommunerna beroende på vilken kommun som har beställt den tillfälliga hemtjänsten. Kapitlet beskriver kommunernas olika ersättningsmodeller.

En beskrivning av kommunernas ersättningssystem för hemtjänst

Som beskrivits tidigare beror ersättningen för tillfällig hemtjänst på den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar. Detta är de vanligaste resursfördelningsmodellerna för hemtjänst [1]:

- Ersättning för **beviljad tid** innebär att utföraren ersätts för den tid som är biståndsbeslutad.
- Ersättning för **utförd tid** innebär att utföraren ersätts för den tid som utförandet faktiskt tar.
- **Anslagsfinansiering** innebär att utföraren får en fast summa pengar, ett anslag, som ska täcka kostnaderna under en viss tidperiod. Detta förekommer i kommuner där hemtjänsten enbart utförs i kommunal regi.

Andra modeller är ersättning per insats och besök, beviljad tid med avdrag för avvikelser, nivåbeslut (där ersättning utgår från utförd tid inom ett spann) och ersättning utifrån måluppfyllelse.

Ersättningen påverkas också av andra faktorer, till exempel:

- typ av tjänst: service eller omvårdnad
- tidpunkt för insatsen: dag, kväll, natt eller helg
- geografi: tätort, glesbygd, landsbygd eller ö
- kringtjänster såsom trygghetslarm, matdistribution och dubbelbemanning
- eventuella tilläggsersättningar för restid, dokumentation, välfärdsteknik med mera
- regiform: egen regi eller privat regi, där hemtjänst i privat regi innebär något högre ersättning som momscompensation.

Beviljad tid är den vanligaste ersättningsmodellen oavsett regiform. Bland kommuner som inte har konkurrensutsatt hemtjänst är anslagsfinansiering vanligt förekommande.

Kommunernas ersättning för hemtjänst är 340–650 kronor per timme, beroende på ersättningsmodell (2024). Se bilaga 3 för en mer detaljerad beskrivning.

Exempel på kommuners olika ersättningsmodeller

Tolv kommuner som antingen beställer eller utför mycket tillfällig hemtjänst har i intervjuer fått ge exempel på hur deras ersättningssystem är utformade. Alla har olika ersättningsmodeller för hemtjänsten, även om det finns likheter.

En kommun har endast kommunal hemtjänst med en fast ersättning per utförd timme som ska täcka personalkostnader. Övriga kostnader, exempelvis för resor, är anslagsfinansierade. En annan kommun med endast kommunal hemtjänst ersätter för utförd tid, men i den ersättningen ingår även restid och andra kostnader. En tredje kommun med endast kommunal hemtjänst har en fast ersättning men ersätter för beviljad tid. I den ersättningen ingår restid och eventuella behov av dubbelbemanning.

En kommun har skapat en modell med 29 olika nivåer där nivå 1 motsvarar 0–4 timmar hemtjänst per månad och ger en viss ersättning och så vidare. Kommunen har också olika ersättningar för interna och externa utförare, där externa utförare också får ersättning för utförd hälso- och sjukvård och ledsagning samt för overheadkostnader. En del av ersättningen är dessutom prestationsbaserad.

Flera av kommunerna har differentierad ersättning för tätort och landsbygd. En kommun är exempelvis indelad i tre zoner som innebär olika hög ersättning beroende på transportsträckorna.

Vistelsekommunerna behöver förhålla sig till olika ersättningsmodeller

Ersättningen är tidskrävande att administrera, enligt både enkätsvaren och intervjuerna. Vistelsekommunerna behöver ”översätta” bosättningskommunens ersättningsmodell till sin egen modell för att kunna skicka rätt fakturaunderlag. Tid och kostnader för hemtjänsten räknas på olika sätt i kommunerna, och kraven på fakturaunderlag varierar.

En kommun skriver i enkäten:

[...] regelverket gör det administrativt krävande när det är bosättningskommunens ersättningsnivå som styr ersättningen. Detta innebär att kommunen under oktober 23 till september 24

måste ha koll nio kommuners olika ersättningsnivåer [...]
Eftersom det är bosättningskommunen som styr kräver de också
sina egna specifika underlag till fakturorna.

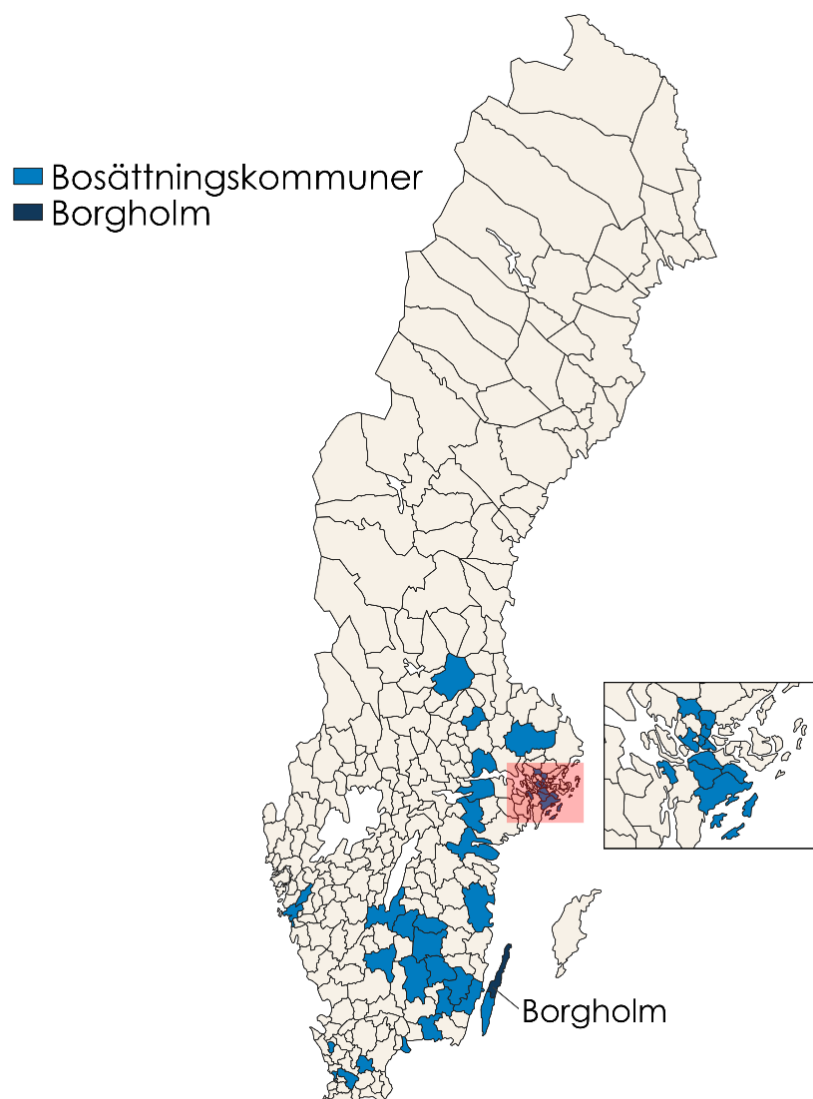
De kommuner som vi intervjuade utför tillfällig hemtjänst åt flera olika kommuner och behöver därför förhålla sig till flera ersättningsmodeller.

Vistelsekommuner som i sin interna ersättningsmodell ersätter hemtjänst för planerad tid upplever exempelvis svårigheter när bosättningskommunerna vill ha fakturan specificerad på utförd tid. En kommun installerar inte den teknik som behövs för att mäta utförd hemtjänst när det handlar om tillfälliga bostäder. Flera nämner en viss bosättningskommun som vill att fakturan specificerar utförd tid, uppdelad på service och omvårdnad, eftersom det innebär merarbete för kommuner som normalt sett inte registrerar sin hemtjänst på det sättet. En annan kommun har dock en liknande ersättningsmodell och tycker i stället att det är enkelt att fakturera den aktuella bosättningskommunen. Samtidigt tycker bosättningskommunen att det är svårt att följa upp hemtjänsten och sköta dokumentationen när det saknas tillräckliga underlag från vistelsekommunerna.

Borgholm är den kommun som utför tillfällig hemtjänst åt flest olika kommuner

Det varierar hur många olika kommuner som vistelsekommunerna utför tillfällig hemtjänst åt, från 1–36 kommuner. Borgholm utför hemtjänst åt flest bosättningskommuner, och behöver därmed förhålla sig till flera olika ersättningssystem och ersättningsnivåer. Figur 2 visar vilka kommuner som beställt hemtjänst från Borgholm.

Figur 2. Kommuner som Borgholm utförde tillfällig hemtjänst åt, oktober 2023 - september 2024, n = 36

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Slutsatser

Det är många kommuner i Sverige som utför tillfällig hemtjänst, men det är ett mindre antal kommuner som utför tillfällig hemtjänst åt många personer.

Enligt bestämmelsen om tillfällig hemtjänst är det bosättningskommunen som ersätter vistelsekommunen för att utföra hemtjänsten. Ersättningen ska betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insats. Det framgår av förarbetena att vistelsekommunernas utredningskostnader inte ska ersättas, men i övrigt framgår det inte helt tydligt av lagstiftningen vilka kostnader som ersättningen från bosättningskommunen ska täcka. Utifrån förarbetena drar Socialstyrelsen slutsatsen att det är bosättningskommunen som avgör vilka kostnader som är godtagbara och som därmed bestämmer ersättningen.

Landets kommuner har skapat ersättningssystem och ersättningsnivåer för hemtjänsten utifrån sina lokala förutsättningar. Detta innebär att vistelsekommunerna behöver förhålla sig till olika system och nivåer när de ska fakturera bosättningskommunerna.

Totalt 28 procent av kommunerna har kostnader för den tillfälliga hemtjänsten som inte täcks av ersättningen från bosättningskommunen. I många fall beror kostnadsökningarna på kostsamma och tidskrävande resor för hemtjänsten och på att omsorgen tar längre tid att utföra om bostaden inte är anpassad till personens behov. Några kommuner får ersättning för sina merkostnader i samband med resor, men det är bosättningskommunerna som avgör vilka ersättningar som är rimliga.

Några kommuner föreslår att vistelsekommunen istället får ersättning utifrån sin egen ersättningsmodell, eller får ersättning för sina merkostnader för att utföra den tillfälliga hemtjänsten. Dessa synpunkter fördes fram redan 2014 i den utvärdering som Socialstyrelsen gjorde för att följa upp bestämmelsen.

Referenser

1. Ersättningsmodeller hemtjänst, Sveriges Kommuner och Regioner.
Hämtad 2025-03-01 från:
<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/styraleda/driftformer/valfrihetssystem/ersattningsmodellsocialomsorg/ersattningsmodellhemtjanst2024.66596.html>
2. PM. Hur påverkas kommuner av inflyttade sommargäster med behov av hemtjänst? Sveriges Kommuner och Regioner, 2024.
3. Meddelandeblad nr 3/2011 Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun – nya bestämmelser den 1 maj 2011, Socialstyrelsen.
4. Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun. En utvärdering av de nya bestämmelserna i socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Socialstyrelsen, 2014.

Bilaga 1. Metod – enkät

Svarsfrekvens och frågorna

För att kartlägga omfattningen av tillfällig hemtjänst genomfördes en enkätundersökning till landets samtliga kommuner, en så kallad totalundersökning.

Totalt 186 kommuner besvarade enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på drygt 64 procent. När enkäten stängts var det ytterligare 5 kommuner som svarade på enkätens två första frågor. Dessa svar har inte flyttats till rådatafilen eftersom kommunerna inte besvarade hela enkäten. Svaren har dock tagits med som en separat datafil.

12 av 40 kommuner som SKR identifierade som så kallades semesterkommuner i sin kartläggning 2024, saknas i Socialstyrelsens kartläggning 2024–2025. Av dessa 12 kommuner var det 4 som inte besvarade SKR:s enkät.

Frågorna utformades av projektgruppen med hjälp av enkätkonstruktör. Enkäten testades av statistiker och projektgruppen, och vi hade även samråd med SKR. Frågorna omarbetades sedan utifrån inkomna synpunkter.

Enkäten består av 16 huvudfrågor samt 1 följdfråga beroende på svaret på huvudfrågan, vilket ger totalt 17 frågor. Både öppna frågor och frågor med fasta svarsalternativ har använts.

Datainsamling

Datainsamlingen genomfördes via en webbenkät med ett medföljande missiv med information om undersökningen. Datainsamlingen pågick under perioden 27 november 2024–17 januari 2025. Under insamlingsperioden skickades två ordinarie påminnelser ut, och två extra påminnelser om förlängd insamlingsperiod.

Tillförlitlighet

Vi granskade de inkomna svaren och kontaktade respondenter som lämnat ologiska svar för att ge dem möjlighet till rättning. Några inlagda svar rättades när enkäten stängts, efter kontakt med kommuner.

Vi kontaktade även de kommuner som började lämna svar men som inte hade slutfört enkäten vid stängningsdatum. Då fick vi fem extra svar på de två första enkätfrågorna. Detta ökar träffsäkerheten för dem med 2 procent.

Presentation

De insamlade statistikuppgifterna har vi sammanställt i Excel som rådatafil och i tabeller med hjälp av webbenkätverktyg. Vi har också tagit fram särskilda tabeller som är uppdelade i kommungrupper enligt indelningen i Öppna jämförelser. Rådatasetet är diariefört och en kvalitetsdeklaration har upprättats för undersökningen.

Bilaga 2. Enkätresultat

Av 290 kommuner svarade 186, vilket ger en svarsfrekvens på 64 procent. Totalt 5 kommuner skickade inte in enkäten men svarade på de inledande frågorna, om de har utfört tillfällig hemtjänst och för hur många personer, respektive om de har beställt tillfällig hemtjänst från annan kommun. Deras resultat har tagits med för de inledande frågorna men de ingår inte i svarsfrekvensen för själva enkäten, eftersom det saknas svar på övriga frågor.

Frågor till vistelsekommuner

Har er kommun verkställt beslut om tillfällig hemtjänst på uppdrag av en annan kommun, under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?

Antal och andel kommuner i procent (n=191)

	Antal	Procent
Ja	155	81
Nej	36	19
Totalt	191	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Hur många unika personer har er kommun utfört tillfällig hemtjänst åt på uppdrag av en annan kommun, under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?

Antal personer (alla åldrar), antal personer under 65 år och antal personer med beslut om trygghetslarm.

Antal personer (alla åldrar) Uppgifter från 146 kommuner	Varav antal personer under 65 år Uppgifter från 130 kommuner	Varav antal personer med beslut om trygghetslarm Uppgifter från 127 kommuner
1 509	104	1 017

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Ange hur många personer som er kommun utförde tillfällig hemtjänst åt, under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?

Antal personer och antal hemtjänsttimmar per månad (personer n = 146, timmar n = 118)

	Antal personer	Antal hemtjänsttimmar
Oktober 2023	135	2 179
November 2023	94	1 628
December 2023	102	1 560
Januari 2024	84	1 225

En kartläggning av tillfällig hemtjänst

	Antal personer	Antal hemtjänsttimmar
Februari 2024	75	1 015
Mars 2024	88	1 061
April 2024	126	1 738
Maj 2024	229	3 503
Juni 2024	651	10 318
Juli 2024	805	16 882
Augusti 2024	707	11 859
September 2024	321	5 221
Totalt*	3417	58 190

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

* Summerat antal personer gäller inte unika personer eftersom vissa har tillfällig hemtjänst i flera månader.

Har er kommun skriftliga anvisningar på er hemsida, för hur många dagar i förväg som ni vill ha begäran om verkställighet av hemtjänst från bosättningskommunen?

Antal kommuner och andel i procent (n=150)

	Antal	Procent
Ja	52	35
Nej	98	65
Totalt	150	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Hur många dagar [i förväg] anges det i anvisningarna att ni vill ha begäran om verkställighet av hemtjänst?

Antal dagar och antal kommuner (n = 52)

Antal dagar	Antal kommuner
10 (1,5 vecka)	1
14 (2 veckor)	19
21 (3 veckor)	6
28-31 (4 veckor)	22
42 (6 veckor)	2
56-70 (6-8 veckor)	1
Vet inte	1
Totalt	52

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Har er kommun, under perioden oktober 2023 till september 2024, fått en begäran om verkställighet som ni helt eller delvis inte kunde verkställa?

Antal kommuner och andel i procent (n=150)

	Antal	Procent
Ja	24	16
Nej	126	84
Totalt	150	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Hur påverkades nettokostnaderna för hemtjänsten i er kommun av tillfälliga hemtjänsttagare, under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?

Antal kommuner och andel i procent (n = 150)

	Antal	Procent
Kostnaden ökade	42	28
Kostnaden var i stort oförändrad (med i stort oförändrad kostnad avses en förändring som ligger inom intervallet +/- 2 procent)	45	30
Kostnaden minskade	1	1
Kan inte bedöma	62	41
Totalt	150	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Vilka kostnader täcks inte av ersättningen från bosättningskommunen? *

Antal kommuner och andel i procent (n = 42)

	Antal	Procent
Kostnader för att rekrytera extra personal	31	74
Kostnader för personalens arbetade övertid	24	57
Kostnader för resor i samband med utförandet av hemtjänsten	33	79
Kostnader på grund av arbetsmiljö/otillgängliga bostäder (t.ex. behov av dubbelbemanning pga. otillgängliga badrum)	27	64
Kostnader i samband med att vi bistår med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp	11	26
Annat	11	26

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

* Flera svarsalternativ kunde anges.

För svarsalternativet annat uppgav kommunerna bland annat:

- administration och overhead
- tid för larmuttryckningar
- ersättning för förlorad eller skadad utrustning
- kostnader för att använda fordon
- timkostnad som är högre än bosättningskommunens
- kostnader för att utföra hemsjukvård.

Frågar bosättningskommunen om hjälp från er med den utredning som de behöver göra för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp?

Antal kommuner och andel i procent (n=150)

	Antal	Procent
Ja, alltid	11	7
Ja, i vissa fall	44	29
Nej, aldrig	95	63
Totalt	150	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Frågor till bosättningskommuner

Har hemtjänsttagare bosatta i er kommun fått tillfällig hemtjänst i en annan kommun på er begäran, under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?

Antal kommuner och andel i procent (n=191)

	Antal	Procent
Ja	117	62
Nej	74	38
Totalt	191	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

För hur många unika personer bosatta i er kommun, har ni begärt att en annan kommun ska utföra tillfällig hemtjänst, under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?

Antal personer (alla åldrar), antal personer under 65 år och antal personer med trygghetslarm.

Antal personer (alla åldrar) Uppgifter från 98 kommuner	Varav antal personer under 65 år Uppgifter från 77 kommuner	Varav antal personer med beslut om trygghetslarm Uppgifter från 81 kommuner
1 114	48	448

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

För hur många unika personer bosatta i er kommun, har ni begärt att en annan kommun ska utföra tillfällig hemtjänst, under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?

	Antal personer Uppgifter från 98 kommuner
Oktober 2023	163
November 2023	125
December 2023	98
Januari 2024	89
Februari 2024	85
Mars 2024	114
April 2024	129
Maj 2024	216
Juni 2024	486
Juli 2024	759
Augusti 2024	680
September 2024	348
Totalt*	3 292

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

* Summerat antal personer gäller inte unika personer eftersom vissa har tillfällig hemtjänst i flera månader.

Har er kommun rutiner för hur lång tid i förväg ni skickar en begäran om verkställighet av hemtjänst till vistelsekommunen?

Antal kommuner och andel i procent (n=115)

	Antal	Procent
Ja	27	23
Nej	88	77
Totalt	115	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Hur lång tid i förväg skickar ni vanligtvis begäran om verkställighet av hemtjänst till vistelsekommunen?

Antal kommuner och andel i procent (n=115)

	Antal	Procent
1-7 dagar	2	2
8-14 dagar	11	10
15-30 dagar	22	19
31-45 dagar	4	3
46-60 dagar	0	0
Mer än 60 dagar	0	0
Tiden varierar från beställning till beställning	64	56
Vet inte	12	10
Totalt	115	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning om tillfällig hemtjänst.

Bilaga 3. SKR:s enkät om kommunernas ersättningssystem

SKR genomför varje år en enkätundersökning till samtliga kommuner om ersättningsprinciper och ersättningsnivåer i kommunernas hemtjänst, för egen regi och för enskild regi. År 2024 var svarsfrekvensen 80 procent. Socialstyrelsen har använt resultaten i arbetet med denna rapport.

Ersättningen till kommunens egna verksamheter

Ersättning per timme för service och omsorg i kommunens egen regi, ej konkurrensutsatt kontra konkurrensutsatt, fördelad på genomsnittlig, lägsta och högsta ersättning per timme, 2024.

Verksamhet	Lägsta	Medelvärde	Högsta
Service: Ej konkurrensutsatt, beviljad tid	340 kr/tim	446 kr/tim	550 kr/tim
Service: Konkurrensutsatt, ersättning beviljad tid	350 kr/tim	439 kr/tim	535 kr/tim
Service: Konkurrensutsatt, ersättning utförd tid	356 kr/tim	478 kr/tim	597 kr/tim
Omsorg: Ej konkurrensutsatt, beviljad tid	380 kr/tim	459 kr/tim	550 kr/tim
Omsorg: Konkurrensutsatt, ersättning beviljad tid	344 kr/tim	448 kr/tim	535 kr/tim
Omsorg: Konkurrensutsatt, ersättning utförd tid	423 kr/tim	496 kr/tim	650 kr/tim

Källa: Ersättningsmodeller, hemtjänst 2024, SKR.

Ersättningen är ett genomsnitt där högsta och lägsta svar har tagits bort.

Ersättningen till enskilda verksamheter

Ersättning per timme för service och omsorg i enskild regi, konkurrensutsatt, fördelad på genomsnittlig, lägsta och högsta ersättning per timme, 2024.

Verksamhet	Lägsta	Medelvärde	Högsta
Service: Konkurrensutsatt, beviljad tid	344 kr/tim	444 kr/tim	536 kr/tim
Service: Konkurrensutsatt, utförd tid	399 kr/tim	482 kr/tim	606 kr/tim
Omsorg: Konkurrensutsatt, beviljad tid	402 kr/tim	470 kr/tim	530 kr/tim
Omsorg; Konkurrensutsatt, utförd tid	442 kr/tim	500 kr/tim	608 kr/tim

Källa: Ersättningsmodeller, hemtjänst 2024, SKR.

Ersättningen är ett genomsnitt där högsta och lägsta svar har tagits bort.

Bilaga 4. SKR:s kartläggning av tillfällig hemtjänst

SKR gjorde 2024 en kartläggning i 40 så kallade sommarkommuner [2]. Målgruppen var ansvariga chefer för biståndsutövning eller motsvarande inom hemtjänsten. Svarsfrekvensen var 90 procent (36 kommuner). Mätperiod var juni–augusti 2023. Målpopulation var personer 65 år eller äldre med beslut om hemtjänst i ordinärt boende i sin bosättningskommun. Resultaten visade bland annat att:

- antalet tillfälliga hemtjänsttagare varierar mellan kommunerna
- några kommuner hade en stor ökning av hemtjänsttagare
- antalet timmar hemtjänst varierade
- de flesta kommuner erbjöd hälso- och sjukvårdsinsatser.

Faktorer som påverkas negativt av tillfälliga hemtjänsttagare är:

- bemanningssituation
- planering av hemtjänstinsatser
- arbetsmiljö för hemtjänstpersonal
- ekonomi.

Knappt hälften av kommunerna uppgav att de gjort särskilda insatser för att lösa hemtjänstinsatserna under juni–augusti 2023. Drygt hälften (19 kommuner) ansåg att samarbetet med de tillfälliga hemtjänsttagarnas bosättningskommuner generellt fungerar bra eller mycket bra, medan 4 kommuner svarade att samarbetet fungerar ganska dåligt.

Bilaga 5. Frågeformulär enkät

Enkät om hemtjänst som utförs vid tillfällig vistelse i kommunen

Enkätfrågor

1. Har er kommun verkställt beslut om tillfällig hemtjänst på uppdrag av en annan kommun, under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?
Ja
Nej
2. Har hemtjänsttagare bosatta i er kommun fått tillfällig hemtjänst i en annan kommun på er begäran, under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?
Ja
Nej (om nej på både fråga 1 och 2, avsluta enkät)

Frågor till vistelsekommuner

3. Hur många *unika* personer har er kommun utfört tillfällig hemtjänst åt på uppdrag av en annan kommun, under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?
Antal personer
Hur många av X personer hade också beslut om larm?
Hur många av X personer var under 65 år?
Uppgift saknas
4. Ange hur många personer som er kommun utförde tillfällig hemtjänst åt under perioden oktober 2023 – september 2024, per månad och hur många timmar.
Personer som har hemtjänst under flera månader, ska redovisas under respektive månad.

Månad	Ange antal personer som ni har utfört tillfällig hemtjänst åt	Ange antal timmar hemtjänst som utfördes till tillfälliga hemtjänsttagare
Oktober 2023		
November 2023		
December 2023		
Januari 2024		
Februari 2024		

Månad	Ange antal personer som ni har utfört tillfällig hemtjänst åt	Ange antal timmar hemtjänst som utfördes till tillfälliga hemtjänsttagare
Mars 2024		
April 2024		
Maj 2024		
Juni 2024		
Juli 2024		
Augusti 2024		
September 2024		

5. Lista kommuner som ni har utfört tillfällig hemtjänst åt under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?

Svar:

6. Har er kommun skriftliga anvisningar på er hemsida, för hur många dagar i förväg som ni vill ha begäran om verkställighet av hemtjänst från bosättningskommunen?

Ja

Nej

- 6.a Hur många dagar anges det i anvisningarna att ni vill ha begäran om verkställighet av hemtjänst?

Svar:

7. Har er kommun, under perioden oktober 2023 till september 2024, fått någon begäran om verkställighet som ni helt eller delvis inte kunde verkställa?

Ja

Nej

Om ja, vad berodde det på.

8. Hur påverkades nettokostnaderna för hemtjänsten i er kommun av tillfälliga hemtjänsttagare under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?

Med nettokostnad avses skillnaden mellan den kostnad som kommunen haft för att utföra den tillfälliga hemtjänsten och ersättningen från bosättningskommunen.

Kostnaden ökade (hoppa till nästa fråga)

Kostnaden var i stort oförändrad (*med i stort oförändrad kostnad avses en förändring som ligger inom intervallet +/- 2 procent*)

Kostnaden minskade

Kan inte bedöma

Kommentar:

- 8a. Vilka kostnader täcks inte av ersättningen från bosättningskommunen?

Flera svarsalternativ kan anges

Kostnader för att rekrytera extra personal.

Kostnader för personalens arbetade övertid

Kostnader för resor i samband med utförandet av hemtjänsten.

Kostnader på grund av arbetsmiljö/otillgängliga bostäder

(t.ex. behov av dubbelbemanning pga. otillgängliga badrum osv.)

Kostnader i samband med att vi bistår med den utredning som

bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov

av stöd och hjälp

Annat, uppge vad:

Kommentar:

9. Frågar bosättningskommunen om hjälp från er med den utredning som de behöver göra för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp?

Ja alltid

Ja i vissa fall

Nej aldrig

Kommentar:

Frågor till bosättningskommuner

10. För hur många *unika* personer bosatta i er kommun, har ni begärt att en annan kommun ska utföra tillfällig hemtjänst åt, under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024?

Antal personer

Hur många av X personer hade också beslut om larm?

Hur många av X personer var under 65 år?

Uppgift saknas

11. Ange antal personer som er kommun har begärt att en annan kommun ska utföra tillfällig hemtjänst åt, under perioden 1 oktober 2023 till 30 september 2024.

Personer som har hemtjänst under flera månader, ska redovisas under respektive månad.

Månad	Antal personer
September 2023	
Oktober 2023	
November 2023	
December 2023	
Januari 2024	

Månad	Antal personer
Februari 2024	
Mars 2024	
April 2024	
Maj 2024	
Juni 2024	
Juli 2024	
Augusti 2024	
September 2024	

12. Har er kommun rutiner för hur lång tid i förväg ni skickar en begäran om verkställighet av hemtjänst till vistelsekommunen?

Ja

Nej

Kommentar:

13. Hur lång tid i förväg skickar ni vanligtvis begäran om verkställighet av hemtjänst till vistelsekommunen?

1 – 7 dagar

8 – 14 dagar

15 – 30 dagar

31 – 45 dagar

46 – 60 dagar

Mer än 60 dagar

Tiden varierar från beställning till beställning

Vet inte

14. Beskriv hur er kommun anser att regelverket kring tillfällig hemtjänst fungerar och efterlevs?

Svar:

15. Socialstyrelsen vill gärna träffa några kommuner för att diskutera regelverket om tillfällig hemtjänst. Vill du eller någon kollega delta i en sådan träff?

Ja

Nej

Om ja, vänligen ange dina kontaktuppgifter:

Namn:

Telefonnummer:

E-postadress:

16. Om ni har andra kommentarer eller synpunkter tar vi tacksamt emot dem nedan.

Tack så mycket för ert svar på Socialstyrelsens enkät!

Bilaga 6. Frågeformulär intervju

När ni är vistelsekommun

1. Berätta hur det går till från att ni får en beställning om tillfällig hemtjänst till att ärendet avslutas.
2. Hur skiljer sig ert ersättningssystem från bosättningskommunernas?
3. Ge gärna några konkreta exempel från kommuner som ni har utfört tillfällig hemtjänst åt.
4. Utför ni även kommunal hälso- och sjukvård till personer med tillfällig hemtjänst, och hur ersätts ni i sådana fall för den?

När ni är bosättningskommun

1. Använder ni er av samma ersättningsmodell till vistelsekommunerna som ni använder till den egna kommunens utförare av hemtjänst?
2. Vilken ersättning får vistelsekommunerna?
 - Får alla vistelsekommuner samma ersättning?
 - Om inte, vid vilka tillfällen är det aktuellt med en annan ersättning?
3. Hur ersätter ni vistelsekommunen för trygghetslarm och själva installationen av larmet?
 - Matdistribution?
4. Hur genomförs utredningen vid beslut om tillfällig hemtjänst?
5. Hur tar ni reda på hur förutsättningarna ser ut i den bostad som individen ska bo i, i samband med den tillfälliga hemtjänsten?
6. Tar ni kontakt med vistelsekommunen innan beställningen skickas för att få hjälp med utredningen?

En kartläggning av tillfällig hemtjänst (artikelnr 2025-4-9562)
kan laddas ner från socialstyrelsen.se/publikationer.